

Doğu illerimizde Vukua Gelen Zelzele Felâketi

Eşref ÖZAND

Yurdumuzda şimdiye kadar olan zelzele felâketlerine bir yenisinin daha eklenmiş olduğunu görüyoruz. 19 Ağustos Cuma günü saat 14-15 sularında Doğuda Erzurum, Ağrı ve Muş illerine bağlı Karhova, Hınıs ve Varto ilçelerinde ilçe merkezleri dahil 70.000 kadar vatandaşımızın yaşadığı 300 kadar köyün büyük bir zelzele neticesinde tamamıyla yıkıldığını 2336 ölü ve önemli miktarda yaralı ve 10.000 kadar ailenin de meskensiz kaldığını hepimiz büyük bir üzüntü ile öğrenmiş bulunuyoruz.

1939'da olan büyük Erzincan zelzelesinden sonra bize eski acı günleri hatırlatan bu yeni zelzenenin yaralarını biran evvel iyi etmek için başta Hükümet olmak üzere bütün memleketin seferber hale geldiğini ve hariçten de acılarımızı paylaşan ve yardımımıza koşan bir çok Dünya Milletlerinin de bulunduğunu görmekle müteselliyiz.

Bilindiği gibi ülkemizde Doğudan Batıya giden ve Batıda bir kaç kola ayrılan oldukça geniş bir fay şeridinin geçtiği yerlerde sık denilebilecek derecede daima zelzele olmakta ve fakat vukua gelen bu son zelzele şiddet bakımından olduğu kadar maddî ve manevî zararları yönünden de son 27 sene zarfında vukua gelen zelzelelerin ikinci büyüğünü teşkil etmektedir.

Jeolojik haritaya bakıldığı zaman bilhassa Varto muntikasının ilçe ve köylerinin tamamen fay sahası üzerinde kurulduğunu ve bu bakımdan tahribatında çok büyük olduğunu anlamış bulunuyoruz.

Bu tahribatın büyüklüğünün en önemli faktörlerinden birinde inşaat tarzından ileri geldiği şüphe getirmeyen bir sebep olarak görülüyor. Bir çok köy evlerinin yuvarlak dere taşlarından eğri büğrü çamur harçlarla yapılmış olması ufak bir sarsıntı ile bu duvarların yıkılmasına yol açtığı anlaşılıyor.

Resmi binalar da dahil iki katlı olanların hemen hepsinin yıkıldığı veya yıkılır derecede tahribata uğradığı da müşahade edilmiş bulunuyor.

Başbakanın ağzından duyduğumuza göre iki katlı bir mektebin alt katı gitmiş üst katı çatısı ile tek katlı bir bina halini almıştır.

Zelzeleye göre hesap edilmiş bazı betonarme binalarda da giriş ve kolonlar ayrılmış demirlerin uçları dışarıya fırlamış ve binalar harab olmuştur.

Rasathanelerin verdiği rakamlardan vukua gelen bu zelzenenin şiddetinin 10 ve Erzincan zelzelesinin ise 11 olduğuna göre bu def'aki zelzenenin evvelkinden onda bir daha az bir şiddetle cereyan ettiğini anlıyoruz. Fakat bu 10 şiddetindeki zelzelede 300 kadar köyü tamamıyla yıkıp yere indirmeye kâfi gelmiştir.

İnşaat bakımından memleketimiz zelzele tesirlerinin şiddetine göre birinci, ikinci ve üçüncü derecede zelzele muntikalarına ayrılmış ve her muntıkada yapılacak inşaatların zelzele talimatnamesi esasına göre yapılması ele alınmış ise de bunun tam ve geniş bir tatbikat sahasına intikal etmemiş bulunması bize bu konuda vakit geçirmiyerek bilhassa şiddetli zelzele muntikalarında inşaat sistemleri üzerinde araştırma yapmamıza ve inşaat tipleri üzerinde karar vermemiz gerektiğini ortaya koymuş bulunuyor.

Nitekim zelzenenin akabinde zelzele muntikasına giden sayın Başbakan Süleyman Demirel 21 Ağustos Pazar günü Ankara'ya dönmüş ve 22 Ağustos Pazartesi günü bizi davet ederek Odalarımızın zelzele sahasında yıkılan konutlar yerine yeni tipte yapılacak barınak veya konut tipi üzerinde çalışmalar yapmamızı ve 24 Çarşamba günü Başbakanlıkta bütün teşekküllerle yapılacak toplantıda bu husustaki teklifimizi bildirmemizi istemiştir.

Hükümetin teknik teşekküllerle istişareye lüzum hissetmesi bizleri cidden memnun eden bir olaydır.

Varto'da ayakta kalabilen bir kaç ev!

Nitekim Pazartesi ve Salı günleri gece gündüz durmadan yedi Oda bir araya gelerek yaptığımız çalışmalarda Başbakanın isteğine göre "5000 olan ve sonradan 10.000 e çıkan" yıkılan evlerin yerlerine iki ayda aynı miktar barınak veya konut yapılması inkmân araştırılmış ve ancak barınak olarak kıştan evvel bu ailelerin iskânını sağlayacak bir kısmı yerindeki malzemeden istifade suretiyle, kapı ve pencere ve çatı kısımları için ise memlekette mevcut her türlü atelye ve yapıcı kuvvetten istifade ederek basit ve kolay bir tip üzerindeki düşüncelerimiz Başbakanlıktaki toplantıda ortaya konulmuş ve bir çok teşekküllerin teklifleri de münakaşa edilmiş ve en sonunda ise İmar İskân Bakanı ile yapılan toplantıda kışın şiddetli olması bakımından 1 - 1,5 metresi yere gömülen üstü çadır gibi ahşap çatılı ve ruberoitle kaplı toprak örtülü tipten ucuz ve her aile için 35-40 metre karelik barınaklar yapılması ve konut tiplerinin de sür'atle tesbitinden sonra önümüzdeki Baharda köy ve kasabaların bu konut tiplerine göre yeniden kurulmasının ele alınması kabul edilmiş ve Hükümetin çalışmaları da bu istikamete yöneltmiştir.

Sonuç olarak ortaya çıkan şu oluyor; gerek meslek teşekküllerinin ve gerekse Hükümetin mühim bir zelzele felâketi karşısında sür'atle barınaklar yapılması ve zelzele mntıkasındaki konut problemini hal için henüz tam bir fikre ve barınak, ve konutlar üzerinde kesinleşmiş tiplere sahip olmadığı görülüyor.

Bugün memleketimizde zelzele mntıklarında bina tipi bakımından Japonya'daki gibi hafif tipleri mi yoksa ağır tipleri mi ele alacağı konusu münakaşa bile edilmiştir.

Son kabul edilen muvakkat barınak tipinin yapılacak konut tipi içinde istifade edilmesini mümkün kılacak özelliği ihtiva etmesi bakımından çok kuvvetli ihtimal olarak konut tipinde hafif ve zelzeleyi zararsızca karşılayacak şekilde yapılmasının mümkün olabileceğine bizi inandırmış bulunuyor.

10.000 kadar ailenin kıştan evvel başını sokacak bu barınaklar için 50 milyon liralık bir masrafın yapılması da ilk kaba hesaplara göre ortaya çıkmış bulunuyor.

Hükümetimizin teknik problemlerde memleketteki teknik teşekküllerin fikir ve mütalâalarını almak suretiyle tutmuş olduğu bu yeni yolun memleketimizde ilk defa takip edilen ve bütün memleket gücünden istifadeyi hedef tutan ve fırsat veren bir yönü bulunması bizleri memlekete hizmet için teşvik ve cesaret vermesi bakımından çok sevindiricidir.